

ФАКТОРИ, КОИТО ВЛИЯТ ВЪРХУ ОТНОШЕНИЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ КЪМ ОБУЧЕНИЕТО ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ

*Росица Маринова,
ОУ „Стефан Стефанов”, гара Елин Пелин, Софийска област*
Рецензент: гл. ас. Николай Коев

Учебната дейност е вид човешка дейност, която се характеризира с усвояване на обществено-историческия опит в различните му форми – знания, умения, компетенции и тяхното приложение. Тя е най-важната форма на проявление на личността. Успеваемостта на занимаващите се с учебна дейност зависи не само от равнището на развитие на техните способности, но и от положителното отношение към съдържанието на тази дейност. Това показва, че категорията *отношение* е основна в процеса на обучение и възпитание.

Уроците по физическо възпитание и спорт са част от учебния процес. Изучаването и измерването на отношението на учениците към тези уроци е важен проблем в областта на психологическите и социологическите изследвания, който може да ни даде богата информация за многообразието в системата на учебно-спортната дейност и чрез него да се оценяват актуалните решения на образователно-възпитателните проблеми, както и да се прогнозира и управляват отделните особености на този процес.

Отношението е резултат от въздействието на различни фактори и взаимната връзка между тях. Влияние може да окажат фактори на семейната и околната среда, училището, степента на осведоменост, количеството и качеството на знанията за физическите упражнения и спорта. Съдържанието и организацията на учебните часове, личността на ученика и личностните качества на учителя са система от фактори, които определят отношението на учениците към учебната дейност по физическо възпитание и спорт.

С оглед на формирането на положително отношение у учениците към учебно-спортната дейност е необходимо този въпрос да се проучва и изследва в търсене на правилните и резултатни педагогически решения.

В проведеното изследване, което представям в тази статия, си поставихме за *цел да изясним факторите и направленията, които влияят върху отношението на учениците към обучението по физическо възпитание и спорт в училище.*

Програмата на изследването включва следните основни *задачи*:

1. Изясняване на актуалното състояние на някои компоненти на отношението към обучението по физическо възпитание и спорт в училище.
2. Проучване на опита в осъществяване на подобни изследвания в страните от ЕС и у нас.
3. Установяване на общи и специфични фактори, които влияят върху отношението към обучението по физическо възпитание и спорт, и съотношението между тях.
4. Анализ и формулиране на изводи, чрез отчитането на които ще се съдейства за повишаване на ефективността и качеството на образователно-възпитателния процес.

При разработването на инструментариума на изследването се взеха под внимание следните въпроси:

- социодемографска справка на анкетираните ученици;
- условия за провеждане на урока по физическо възпитание и спорт;
- мотивация за участие в урока по физическо възпитание и спорт;

- успех на учениците по физическо възпитание и спорт в сравнение с успеха по другите предмети;
- значение на предмета физическо възпитание и спорт сред другите предмети и останалите форми за прекарване на свободното време.

Във връзка с изследването на проблема за отношението към обучението по физическо възпитание и спорт проведохме анкета със 79 ученици от прогимназиалния етап на ОУ „Стефан Стефанов” – гара Елин Пелин, Софийска област, в периода октомври – декември 2009 г.

За да изясним факторите, които влияят върху отношението на учениците към обучението по физическо възпитание и спорт в училище, в анкетата бяха включени въпроси, свързани с предпочитанията, интересите и мотивите за занимания с физически упражнения и спорт и участието им в тези часове.

С въпрос от анкетата си поставихме задача да определим кои фактори имат водеща роля в отношението към учебната дейност.

Защо предпочитате този предмет?

Анкетираните ученици определят своите предпочитания, посочвайки повече от един отговор. Резултатите са представени в табл. 1.

Таблица 1

Предпочитания	Бр.	%
Поради възможността да се усвоят знания, умения, компетенции, нужни в живота	46	58,20
Поради интересния учебен материал	42	53,16
Поради перспективите, които разкрива изучаването му	23	29,11
Подобрява здравословното и физическото ми състояние	40	50,63
Подобрява отношенията ми със съучениците	18	22,78
Подтиква ме към физически занимания извън училище	32	40,51
Подтиква ме към клубни спортни занимания	17	21,52
Постигам висок успех	49	62,03
Зарежда ме емоционално	62	78,48
Създава ми самочувствие	39	49,37
Създава развлечение	28	35,44
Заради авторитета на учителя	56	70,89

Данните от таблицата водят до извода, че емоционалният заряд, авторитетът на учителя и успехът, който учениците постигат в уроците, са водещите фактори за формиране на положително отношение към предмета.

Възможността за получаване на знания, умения и компетенции, необходими в живота, и интересът към учебния предмет се явяват благоприятни фактори, които влияят върху удовлетвореността от учебната дейност в уроците.

По-малките ученици приемат спорта като развлечение и форма за прекарване на свободното време, а по-големите демонстрират стремеж за подобряване на физическото си състояние и желание да членуват в спортни клубове.

Отношението е система от устойчиви преобладаващи мотиви на човешкото поведение. Не е възможно да изследваме отношението, без да проследим мотивите.

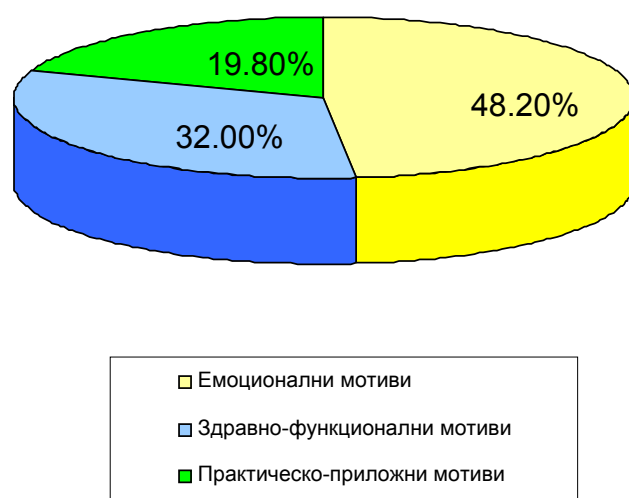
Мотивите са необходима съставна част на всеки волеви акт. От психологическа гледна точка те изразяват отношението на човека към обекта на действието, стоят в основата на неговите действия и постъпки и са свързани с личностната значимост на дейността.

Отговорите на учениците на въпроса

Какво ви харесва в предмета физическо възпитание и спорт?

ни позволиха да направим следната класификация на мотивите (фиг. 1):

- Емоционални мотиви – любов, удоволствие, разнообразие – 48,20%. Високият процент на емоционалните мотиви доказва ролята и въздействието на предмета върху емоционалното състояние на учениците;
- Здравно-функционални мотиви – 32,00%. Те са свързани с поддържане на здравето, подобряване на дееспособността, постигане на добра фигура и спортна форма;
- Практическо-приложни мотиви са посочили 19,80%. За тези ученици физическото възпитание и спортът спомагат за увеличаване на работоспособността след напрегнатите часове, тестове и контролни работи. Заниманията с физически упражнения и спорт ги разтоварват психически и им служат за отмора.

Фигура 1

Получените резултати доказват убедеността на учениците, че уроците по физическо възпитание и спорт допринасят за хармоничното развитие на личността, за нейното емоционално укрепване и физическо усъвършенстване.

За да установим, че в процеса на учене и възпитание субективните оценки и нагласи на учениците по отношение на урока, техните желания и очаквания от съдържателната му страна представляват съществен фактор при оценяването на параметрите на обучението, зададохме въпроса:

Какво ви привлича в урока по физическо възпитание и спорт?

В следващата таблица са определени и посочени фактори, които имат отношение към обучението и са свързани със субективното усещане за комфорт на ученика в уроците. Психологическият климат в часовете се определя от качеството на обучението и дава пряко отражение върху учебната мотивация, постигнатите успехи и самочувствието на ученика.

Трябва да се има предвид, че независещите от обучението по физическо възпитание и спорт аспекти на субективното усещане за комфорт са функция на общия психологически климат в училището.

Важни фактори са също така самочувствието и възможността за личностна изява на учениците. Затова благоприятното отношение на учителя по физическо възпитание и

спорт към индивидуалността на всеки отделен ученик представлява основен компонент при отразяването на посочените в табл. 2 фактори. Анкетиранияте ученици определят своите предпочитания, посочвайки повече от един отговор.

Таблица 2

Предпочитания	Бр.	%
Добрата организация на часовете	46	58,23
Използват се разнообразни средства	38	48,10
Часовете са емоционални и интересни	55	69,62
Ценността на получените знания	45	56,96
Използване на знанията и опита, придобити в училище	21	26,58
Стремеж към физическо самоусъвършенстване	18	22,78
Възможност за изява	39	49,37
Повишава моето самочувствие	43	54,43
Личностните качества на учителя	53	67,09
Постигането на висок успех	45	56,96

Уроците по физическо възпитание и спорт се влияят по-силно в сравнение с останалите предмети от емоционални и социални взаимодействия. Някои автори в своите анализи отбелязват, че желанията на учениците не могат да бъдат основен критерий при ориентацията на педагогическата дейност, но техните субективни представи и оценки създават предпоставки, които трябва да бъдат отчетени при вземане на решения за процеса на обучение по този учебен предмет в училище. При определяне на качеството на обучението по физическо възпитание и спорт от учениците значимост придобиват фактори, които, от една страна, са в областта на учебното съдържание и организацията на провеждането на урока, а от друга – в сферата на трудностите при справяне с изискванията в този вид уроци.

Как оценявате часовете по физическо възпитание и спорт?

Отговорите на този въпрос са представени в табл. 3.

Таблица 3

Предпочитания	Бр.	%
Протичат организирано	12	15,19
Изучават се различни спортове	11	13,92
Има дисциплина	11	13,92
Интересни са	13	16,46
Часовете са динамични и емоционални	14	17,72
Изискват активно участие на учениците	11	13,92
Свързани са с много физически усилия	7	8,86

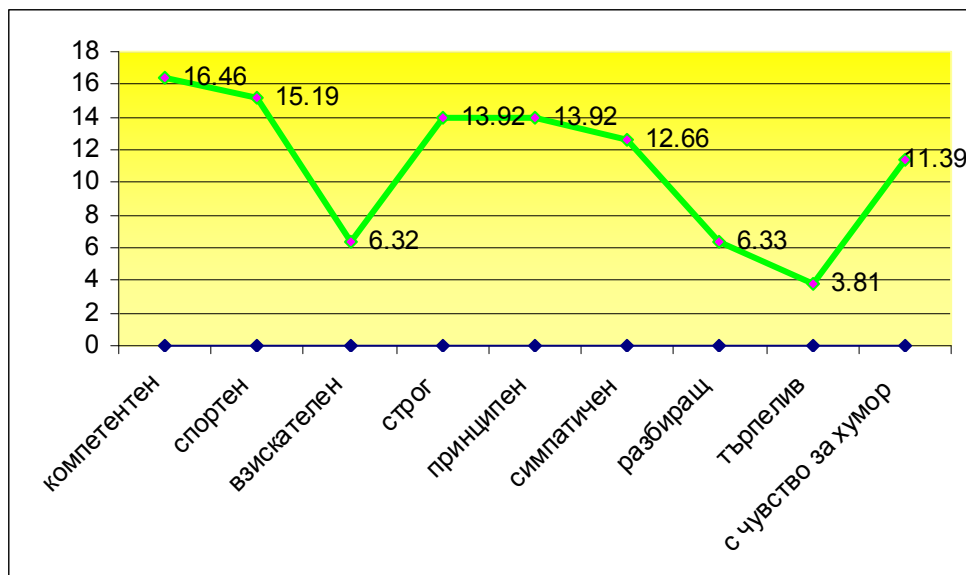
Решаващо влияние при организирането и провеждането на часовете, определянето на целите и съдържанието на урока, оценяването на ученическите постижения и успех, създаването на психологическия климат по време на занятията има учителят по физическо възпитание и спорт. Негово задължение е да формира двигателната култура на учениците, да повишава физическата им дееспособност, да ги стимулира при развитието им с двигателна активност, игри и спорт, да възпитава емоционално-волевите качества у тях.

Следващият поставен въпрос е:

Как оценявате учителя по физическо възпитание и спорт в училище?

Оценката е насочена, от една страна, към професионалната компетентност и от друга – към личните предимства и недостатъци на учителя.

На фиг. 2 са обобщени оценките за учителя по физическо възпитание и спорт.

Фигура 2

През погледа на ученика се оформя положителен образ на учителя по физическо възпитание и спорт. При направените оценки не се отчитат възрастови и полови различия. За своите ученици учителят по физическо възпитание и спорт е компетентен, строг, но справедлив, симпатичен и с чувство за хумор.

Обобщавайки резултатите от отговорите на учениците, посочили педагогическите и спортните умения, авторитета на учителя и неговите личностни качества като предпочитания в един или друг въпрос от направената анкета, определено може да се заключи, че ролята на учителя е важен, силно мотивиращ фактор за изграждане на положително отношение у учениците към физическото възпитание и спорт в училище.

От изложеното дотук може да се направят следните *изводи*:

1. Налице е положително отношение към учебния процес по физическо възпитание и спорт и неговото социално значение за поддържане на здравето и физическото състояние на учениците.

2. Емоционалният заряд, авторитетът на учителя и успехът, който учениците постигат в уроците, са водещите фактори за формиране на положително отношение към учебния предмет.

3. Урокът по физическо възпитание и спорт доставя удоволствие и стимулира, когато се провежда в условия на позитивен психологически климат, според интересите на учениците, с необходимия стремеж за успех и с добронамереност от учителя.

4. Личността на учителя може да предизвиква и поддържа траен интерес и висок емоционален заряд за активно и ефективно участие в процеса на обучение.

ЛИТЕРАТУРА

Димитрова, Св. Екология на човешкото развитие. С., 1977.

Жекова, Ст. и колектив. Професиограма на българския учител. С., 1981.

Момчилова, А. Планиране на работата по физическо възпитание и спорт. Русе, 2004.

Тодоров, Ю. Количествени методи в историята и нейната дидактика. С., УИ „Св. Климент Охридски”, 1995.

Baur, J., U. Burrmann. (2003) Aufwachsen mit Sport in Ostdeutschland. In W. Schmidt, I. Hartmann-Tews & W.D.Brettschneider (Hrsg), Ester Deutscher Kinder-und Jugendsportbericht. Schorndorn: Hofmann

De Knop, P. (2004) The quality of school physical education in flemish secondary schools. European Physical Education Review.